

zelo težko zatirati s kemičnimi pripravki, kakor ostale škodljivce. Če ga npr. danes uničimo z insekticidom na vinski trti, bo že jutri priletel z gozdnega drevja, grmovja ali podrasti (zelo dobro se razvija na koprivi) in se ponovno naselil v vinogradu. Tako škropljenje bi lahko uničilo tudi pašne čebele, ki bi iskale mano na vinski trti. Zato so si italijanski biologi edini, da pride v po-

štev samo biološka borba, da torej iz Amerike uvozijo njegove naravne sovražnike, ki ga bodo kolikor toliko omejevali v razvoju.

Pojav tega nenavadnega škržata zasluži vso našo pozornost. Osebnost sem v stalnem stiku z italijanskimi čebelarji in budno spremljam vsa dogajanja v zvezi z njegovim širjenjem. Prepričan sem, da bomo o njem v našem glasilu še pisali.

VZREJI MATIC IN ZDRAVSTVENEMU VARSTVU ČEBEL NA ROB

prof. biol. JANEZ GREGORI

Čebelarstvo leto smo zaključili in že krepko zakorakali v novo. Zato moramo narediti obračun: po medeni beri lahko rečem, da pri nas v tem desetletju še ni bilo tako slabega leta. Svoje je opravila že toča v juniju. Čebelarji pa nismo odvisni samo od medenega pridelka, ampak svojo dejavnost popestrimo tudi na druge načine. Nekateri smo se odločili za vzrejo matic. In prav ob vzreji matic sem letos doživel toliko neprijetnosti in jeze, da želim o tem seznaniti širši krog čebelarjev. Da pa ne bo ostalo samo pri jadikovanju, dodajam svojemu razmišljanju tudi nekatere predloge. V njih vidim možnosti, da naredimo korak naprej k večjemu redu v čebelarstvu.

Slovenci v čebelarstvu spet oživljamo stare tradicije, oživljamo čase, ko smo na področju vzreje matic v svetu nekaj pomenili. In če skušamo pojasniti, s čim smo si v veliki meri zapravili ugled, smo verjetno blizu resnici, če odgovor strnemo v eno besedo: nesolidnost. Zadnja leta se trudimo, da bi kolikor se da popravili zamujeno, veliko damo na selekcijsko delo, ki ga vodijo mladi, načrtov polni strokovnjaki. Prvi uspehi selekcije se že kažejo in o njih ponosno pripovedujemo našim severnim sosedom.

Če pogledamo, kakšno je stanje čebelarstva pri nas danes, vidimo, da mu družba namenja vse več pozornosti, bodri nas torej svetlikanje v daljavi. V programih razvoja je postalo čebelarstvo enakopravno drugim kmetijskim dejavnostim, dejansko

pa se v glavnem še vedno vsak sam otepa s svojimi težavami. Hvale vredno je, da družba povrne del stroškov, ki jih ima čebelar z nakupom matic pri registriranem vzrejevalcu. Res pa je, da vzrejevalec še vedno ostaja finančno prepuščen samemu sebi, posredno mu gre v prid le večja prodaja matic. Cene matic niso visoke, verjamem pa, da so marsikomu že težko dosegljive. Čutiti je, da matice že ostajajo neprodane, saj si le tako lahko razložimo početje nekaterih vzrejevalcev. Tako smo lahko v letošnji reviji Pčela, št. 6, prebrali oglas vzrejevalca matic iz Vojnika, da prodaja selekcionirane, oplojene in označene pridobitne matice kranjske pasme po 40.000 din, kar je bilo v tistem času približno cena 1 kg medu! Tako nizko pa vzrejevalci res ne bi smeli ceniti svojega dela.

Tudi sam sem se lotil vzreje matic in svojo dejavnost že pred tremi leti prijavil ustreznim ustanovam. Kmetijski inštitut Slovenije posveča vso pozornost pasemski čistosti mojih čebel, veterinarska služba pa bedi nad njihovim zdravjem. Za vzrejo matic sem se odločil iz več razlogov. Kot biologa me to delo močno privlači po strokovni plati, v Podkorenu, kjer živim, pa so tudi druge danosti, naklonjene tej dejavnosti: čebele so pasemsko čiste in pri čebelarjih zelo iskane. Kraj je pašno razmehoma nezanimiv, bogate pelodne paše pa močno pospešujejo razvoj. Zato ni čudno, da so pri nas v preteklosti mnogi čebelarili

na roje in da je nekoč cvetela trgovina s čebelami. Spomnimo se samo Mihaela Ambrožiča iz Mojstrane. Tudi z boleznimi do sedaj ni bilo preglavic, saj primera hude gnilobe nihče ne pomni, znani so le primeri noseme, predvsem v pomladih po bogatih letinah gozdnega medu, na katerem so čebele slabo prezimovale. Do letošnje pomladi je bil rezultat testiranja na varoo vedno negativen, jeseni pa sem se prvič srečal s tem zajedavcem tudi v svojem čebelnjaku.

Da smo se v našem koncu tako dolgo otepali varoo, ni golo naključje. Ko se je varoa začela širiti v Sloveniji, smo se čebelarji Čebelarke družine Kranjska Gora dogovorili, da v naše kraje nihče ne bo prinesel kakšne družine čebel iz drugih krajev. Vsakdo, ki je začel čebelariti na novo, si je priskrbel nove panje, čebele pa dobil od domačih čebelarjev. Pomembnosti naše odločitve se je zavedalo tudi Čebelarstvo društvo Radovljica-Jesenice in sprejelo odlok, da je naša dolina zaprta za vsako dovažanje čebel.

Letos pa so se v našem kraju vrstili čudni dogodki, ki so v celoti zavrli mojo vzrejevalsko dejavnost, v podrobnostih pa jih sploh ne morem dojeti in razumeti. Ker je čebelnjak, ki ga je postavil pokojni oče, do trajal, sem se odločil, da na istem mestu postavim novega. Da bi čebele obvaroval stika z drugimi čebelami, ki bi jih lahko okužile, sem panje odpeljal v dolino Tamar. Doma so ostali samo nakladni panji. Komisija za pasemsko čistost je čebele pregledala in sklenila, da mi izda dovoljenje za vzrejo takoj, ko bom prinesel potrdilo o zdravstvenem stanju čebel.

Sredi maja pa mi je moj čebelarji prijatelj povedal, da je sovaščan pripeljal dva panja čebel iz okolice Škofje Loke in jih postavil dobrih 500 metrov od mojega čebelnjaka. Takoj sem odšel k novemu lastniku čebel, mu pojasnil svojo vzrejevalsko dejavnost in kako smo čebelarji dogovorjeni glede vnosa tujih čebel v naš konec. Za začetek čebelarke poti sem mu ponudil v dar dva roja. Mojo ponudbo je zavrnil, trdno odločen, da brani svoje pravice. Zagotovil mi je, da je čebele pripeljal na podlagi dovoljenja, ki mu ga je izdal veterinarski zavod v Kranju.

1) Čebelarjenje se od ostalih kmetijskih dejavnosti v nečem bistveno razlikuje: z

neznanjem lahko čebelar ogrozi čebelarje v soseščini in s tem povzroči gospodarsko škodo. V današnjih časih, ko čebelarstvo tarejo številne tegobe, mora biti čebelar stalno na tekočem z dogajanjem, predvsem na zdravstvenem področju. To pa zagotavlja samo povezanost v čebelarji organizaciji, ki svoje člane tekoče seznaja z novostmi v strokovnem časopisju. Pri nas je to Slovenski čebelar. Dragocena pa je tudi medsebojna izmenjava izkušenj. K ugovoru, da od starejših čebelarjev ne moremo zahtevati, da se včlanijo, predlagam, da takim čebelarjem družina določi skrbnika (lahko se imenuje tudi drugače – npr. pomočnik), ki bo imel pregled nad stanjem v čebelnjaku. Pomembno je, da je pregled nad zdravstvenim stanjem vseh čebeljih družin na področju posamezne čebelarke družine popoln. Čebelarji začetnik se mora včlaniti v čebelarstvo družino, kjer dobi vsa potrebna navodila in nasvete.

2) V priložniku Zdravstveno varstvo čebel na strani 53 piše: »Z zakonom je tudi predpisano, da mora imeti čebelar osnovno znanje o kužnih boleznih ter o predpisih s področja varstva čebel.« Zakon je torej jasn, kako izvedeti, koliko nekdo ve, pa je najlažje tako, da ga vprašamo. Če se ozremo okoli sebe, le redko kje srečamo toliko vedoželjnosti in pripravljenosti za izmenjavo mnenj in izkušenj, kot je to ravno pri čebelarjih. In prepričan sem, da bo vsak pravi čebelar z veseljem dovolil preverjanje znanja. Ponavljam: preverjanje znanja je potrebno zato, ker neznanje lahko povzroči gospodarsko škodo v širši okolici.

3) K predlogu ni kaj dosti dodati: razne bolezni vse bolj ogrožajo naše čebele, predvsem je to huda gniloba. Pri tem nastaja velika gospodarska škoda. Zato moramo zdravstvenemu varstvu čebel posvetiti še več skrbi, posebno še preventivi.

4) Plemenišča matic so neke vrste popkovina, tu nastaja življenje, ki se razrašča na vse strani, zato mu moramo posvetiti vso zdravstveno kot tudi selekcijsko skrb. Plemenišča so razmeroma maloštevilna, zato mislim, da za veterinarsko službo ne bo prevelik zalogaj, če bo poleg plemenišča imela pod stalnim nadzorom tudi čebelnjake v krogu okoli 3 km.

Ali so predlogi v skladu z obstoječo zakonodajo, ne vem. Če zakon kakorkoli premalo poudarja učinkovito zdravstveno

varstvo ali je nedorečen, ga je pač potrebno takoj spremeniti. Želim, da o mojih predlogih, ki naj bi jih po potrebi še dopolnili, pove svoje tudi skupščina ZČDS.

In ko razmišljam o letošnjih dogodkih, se mi porajajo tudi čisto človeška vprašanja. Če nekdo začne čebelariti tako, kot je to storil moj sovaščan, in si tako nakopije nejevoljo vseh čebelarjev v družini, si ne predstavljam, kako se bo vključil v čebelarstvo organizacijo. Če mu bo zakon dovoljeval samorastniško čebelarjenje, bo kot možni vir okužbe predstavljal neprestano grožnjo za ostale čebelarje. In mogoče nikoli ne bo izvedel, da obstaja tudi čebelarški kodeks!

O dogodku sem obvestil republiški komite za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, dopis pa sem poslal v vednost tudi republiški in občinski veterinarski inšpekciji in novemu imetniku čebel v vasi. V dopisu sem navedel, da bo veterinarska služba opravila pregled mojih čebel takrat, ko bom že vedel, kakšno je zdravstveno stanje prinesenih dveh družin. Eno je gotovo: z njima je k nam prišla tudi varoa. Nihče mi ni odgovoril, pregleda čebel na hudo gnilobo ni bilo in tudi dovoljenja za vzrejo ne, zato tudi matic ne. Če pustim ob strani svojo izgubo v denarju (na leto sem vzrejal okoli 200 matic), sprašujem, kdo je odgovoren za škodo, ki je nastala z letošnjim izpadom vzreje? Veliko denarja je bilo vložnega v delo strokovnih služb, ki so opravljale preglede oziroma kontrole, klofuto je dobila tudi selekcijska služba. Neverjetno je ravnanje veterinarske službe, ki dovoli prepeljati tuje čebele v sam vzrejni center

(do danes, ko imam čebele že zazimljene, nimam zagotovila, da so bile čebele iz Škofje Loke morebiti pripeljane brez vednosti veterinarske službe)!

Ne poznam podrobnosti naše zakonodaje, ki ureja razmere v čebelarstvu, in mogoče v vsem, kar se mi je pripetilo, ni nič nezakonitega. Razmišljam kot čebelar, ki mu ni vseeno, kaj se dogaja s čebelami. Brskam po priročniku Zdravstveno varstvo čebel, ki sta ga leta 1987 izdali ZČDS in republiška veterinarska uprava. Na strani 81 zgoraj berem: »Da bi ohranili domače čebele pred križanji z drugimi pasmami ali nenadzorovanimi rodovi, ne sme biti okrog plemenilne postaje, če se matice oplojujejo s parjenjem, v polmeru 8 km, v zaprtih dolinah pa v polmeru 6 km, čebeljih družin drugih rodov...« Teorija torej tako.

Čebelarstvo je postalo enakopravno drugim kmetijskim dejavnostim. Če hočemo, da se bo stanje, ki ponekod že meji na katastrofo, izboljšalo, je treba nemudoma poseči po odločnih ukrepih. Predlagam naslednje:

- 1) čebele ima lahko samo oseba, ki je član čebelarstva organizacije;
 - 2) znanje čebelarja mora biti preverjeno – drugače povedano, opraviti mora izpit;
 - 3) poostri je potrebno zdravstveno kontrolo pri prevozu čebel;
 - 4) temeljit veterinarski pregled čebel naj velja tudi za čebelje družine v krogu okoli 3 km od plemenišča.
- Svoje predloge utemeljujem z naslednjim:

NOSEMAVOST ČEBEL V VZREJALIŠČIH ČEBELJIH MATIC POLETI 1989

dipl. vet. ALEŠ GREGORČ

UVOD

Nosemavost čebel je parazitarna bolezen odraslih čebel.

Razširjena je povsod po svetu. Bolezen povzroča pražival *Nosema apis* Zander. To je enocelični organizem, ki se razmnožuje in razvija v prebavilih čebele. Spora *N. apis* je le ena od oblik v razvojnem ciklusu parazita. Razmnoževanje *N. apis* v srednjem črevesu čebele je v primerjavi z razvojem

bakterije in virusov pri čebelah sorazmerno počasno. Zato so v čebelji družini redko akutno prizadete vitalne funkcije. Skrajšano življenje čebel, preleganje matic, slabši spomladanski razvoj, šibkost čebelje družine pred glavnim pašnim obdobjem, zato pa tudi slabši čebelji pridelek, so težko ugotovljive posledice obolenosti čebelje družine.